

KUNGÄLV

STENUNGSUND

INLANDET

Medlem av Sveriges Släktforskarförbund

INLANDS SLÄKTFORSKARFÖRENINGENS MEDLEMSTIDNING

ISSN 1401-7261

Årgång 17 nummer 1

25 februari 2009

I det här numret:

Ordföranden har ordet. Bröllopsbild.	3
Bild från Kungälv.	4
Bild från biodlarkurs år 1900.	5
Tilaspriset. Historiesajten.se	6
Storskifte, enskifte, laga skifte.	7
Brott och straff i gängna tider.	8-12
Medlemsmatrikel	13-15
Årsmötet: Dagordning, verksamhetsberättelse 08 och verksamhetsplan 09	16-17
Kallelse till årsmöte	sista

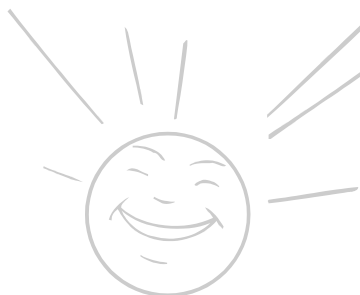
Hemsida på Internet

Styrelsen för Inlands Släktforskare kan nu äntligen berätta att föreningens hemsida på internet snart är klar för öppning. Under hösten och vintern har vår dataexpert Anders Ryberg arbetat med att förbereda för starten. På årsstämman den 10 mars i Församlingshemmet i Kungälv kommer vi att berätta mer inför premiären. Premiärdatum blir den 20 mars. Internetadressen blir:

www.insf.se.

Nya medlemmar

260	IngBritt Johansson	Myrebackavägen 270	442 93 KAREBY	
261	Göran Ahlberg	Fontinvägen 58	442 32 KUNGÄLV	0303-15748
262	Margareta Sultan	Rexegatan 3	442 32 KUNGÄLV	
263	Evy Wikberg	Kongahällagatan 7	442 36 KUNGÄLV	
264	Ann-Margret Frykholm	Vena 230	442 94 YTTERBY	
265	Margaretha Johnsson	Höjer 120	442 93 KAREBY	

Evenemangskalender

Anbytarträffar

I Hembygdsföreningens prästgårdsladugård i Torsby vid följande tillfällen 2009: 12/3, 16/4, 14/5, 10/9, 8/10 och 12/11. Vi börjar klockan 11.00.

Även den 16/9, 14/10 och 18/11 2009 mellan 18—20:30.

I Humlebråten i Ödsmål vid följande tillfällen 2009: 28/2, 28/3, 25/4, 23/5, 26/9, 24/10 och 28/11. Vi börjar klockan 10.00 till ca. 13.00.

Reservation för ändringar.

Årsmöte

Årsmöte den 10 mars i församlingshemmet, Kungälv. Se kallelse på sista sidan.

STYRELSEN

Ordf. **Jan Augustsson** Stenåldersgatan 63 442 54 YTTERBY Tel: 0303-91597 jan.g.augustsson@gmail.com
V. ordf. **Maj Eriksson** Neros väg 8 444 60 STORA HÖGA Tel: 0303-777562 sven-morgan@telia.com
Sekr. **Leila Hjerpe** Gusseröd 459 91 LJUNGSKILE Tel: 0303-774034 leila.hjerpe@yahoo.se
Kassör **Roger Björkstam** Smällen 120 442 51 YTTERBY Tel: 0705-223125 rbj@home.se
Led. **Stig Rutgersson** Granneby 160 442 95 HÅLTA Tel: 0303-227701 stigrutger@home.se
Suppl. **Astrid Svensson** Skälldal 260 442 96 KODE Tel: 0303-54089 astrid.svensson@home.se
Suppl. **Kenneth Bengtsson** Ö Hälledalen 112 444 79 SVENSHÖGEN Tel: 0303-774060 kenneth.5604@hotmail.com
Suppl. **Anders Ryberg** Träringen 24 416 78 GÖTEBORG Tel: 031-242716 anders@rydato.com

REVISORER

Ord. **Nils Emanuelsson** Videgatan 8 444 42 STENUNGSUND Tel: 0303-771143
Ord. **Margit Olsson** Hålebäcken 181 472 91 STILLINGSÖN Tel: 0304-43349
Supl. **Sune Hermansson** Skogomevägen 18 422 50 HISINGS BACKA Tel: 031-551363

VALBEREDNING

Rune Hasslöf Kongahällagatan 34 B 442 38 KUNGÄLV Tel: 0303-13064
Anette Tuores Stinneröd 260 442 92 ROMELANDA Tel: 0303-228166
Kurt Malm Skolvägen 4 442 50 YTTERBY Tel: 0303-58901

KONTAKTOMBUD

Romelanda: Anette Tuores 0303-228166 **Ytterby:** Roger Björkstam 0705-223125
Solberga, Håлта, Jörlanda, Kareby och Kungälv: Hans Larsson 0303-14807
Spekeröd och Ucklum: Sune Hermansson 031-551363
Ödsmål, Norum och Hjärtum: Hjördis Jakobsson 0303-770526
Torsby, Harestad och Lycke: Hans Lidhall 0303-226797 **Marstrand:** Lisbeth Andersson 0303-14188

Medlemsavgiften är 100:-/år. Vill Du gå med i föreningen! Betala in 100:- på plusgiro 438 28 03-7. **Ange ny medlem.** Glöm ej namn och adress. Gåvor mottages tacksamt. Gärna böcker till vårt bibliotek.

Föreningens adress: Inlands Släktforskare Stenåldersgatan 63 442 54 YTTERBY.
Org.nr: 802430-8374. Medlemsnr i SSFF: 16196. Upplaga: 220 ex. ISSN 1401-7261.

MEDLEMSBIBLIOTEKET i Laggård

Du är välkommen att låna böcker och läsa i lugn och ro hemma. Böckerna är numrerade och det finns ett blad för varje bok i en pärm, som står bredvid böckerna. Du skriver ditt namn och tel.nr på det numrerade bladet och datum för lånet. När du lämnar tillbaka boken så skriver Du in återlämningsdatum.
Lånetiden är en månad.

Ordföranden har ordet

Så har vi då åter igen fått ett nytt år. Tänk vad tiden går! Det var inte så länge sedan vi hade millennieskiftet, då många domedagsprofeter siade om att datavärlden skulle krascha och massa andra olyckor skulle inträffa.

Som väl var hände det inget. I dag verkar det vara ekonomin som håller på att raseras runt vår jord.

Något som där emot inte rasar är antalet besökare till våra anbytarträffar i Prästgårdsladugården i Torsby. Det kommer så många att vi hösten 2008 beslutade ha kvällsöppet några kvällar på prov, även dessa kvällar har varit välbesökta. Vi kommer därför att under våren 2009 köra med fler kvällsaktiviteter.

Däremot har inte träffarna i Humlebråten dragit lika mycket folk. Kan vi hoppas på att det kan öka nu under 2009.

Höstmötet i Fregatten med Anders Rybergs föredrag och visning av Arkiv Digital var välbesökt och rönt stort intresse.

Mer och mer uppgifter och sammanställningar för släktforskare finns att söka på nätet, CD-skivor cirkulerar och forskare sitter på anbytarträffar och skriver av böcker. Detta kallar inte jag för släktforskning, utan avskrivning.

Tänk på att all denna information är andrahandsuppgifter och kan innehålla felaktigheter. Kontrollera därför **ALLTID** de uppgifter du hittar mot originalkällan.

Antingen på Arkiv Digital, Genline eller mikrokort på Landsarkivet. Originalkällan innehåller ofta ytterligare uppgifter. Prästen kan ju ha skrivit något i marginalen.

Tänk på att DIN släktforskning aldrig blir starkare än sin svagaste länk. Grips inte av "tävlingshetsen" att komma snabbt och långt bak i tiden. Det är ju den smala vägen fram till målet som är roligast.

Årsmötet kommer att vara den 10 mars i Församlingshemmet, Kungälv. Mer om detta på sista sidan. Väl mött på kommande träffar.

Jan Augustsson

Någon som vet mer om detta bröllop? Vem? Var? När? Svar till Stig Rutgersson, se sida 2.

Foto från Kungälv

I förra numret av Inlandet fanns ett foto med Bohus fästning och en båt vid stranden av Nordre älv.

Detta föranledde familjen att plocka fram ett gammalt fotoalbum där det finns ett foto som påminner om fotot i förra numret.

På vårt foto här intill syns min svärmor Anna som var född 1914 i Solberga. Detta foto är taget 1935. Båten liknar den på första fotot i Inlandet och Bohus fästning finns i bakgrunden men på lite längre håll.

Så många frågor vi ställde oss om bilden.

Vi visste att Annas faster var änka vid tidpunkten och bosatt på Västra gatan i Kungälv, troligen tillsammans med fosterdottern. Vi tror att Anna hälsade på dem vid tillfället.

Fanns det möjligen någon som kunde veta något?

Min svägerska Stina ringde upp ett par äldre släktingar.

Vilket napp! De kände inte till något om fotot men så mycket mer om andra händelser och om släkt och släktskap. Det blir träffar i vår.

Tänk, vad en bild kan ställa till med!

Tack för den.

Astrid Svensson

Vilka är kursdeltagarna på biodlarkursen 16/7 - 28/7 1900?

Aron Ryberg, lärare och biodlare i Kareby är kursledare. På fotot sitter han mitt bland sina elever och är klädd i ljus kavaj och mörk hatt. Han bär glasögon och röker pipa. Mannen på hans vänstra sida är Elis Andreasson (min farfar) född på Skåra i Solberga. Elis är klädd i mörk kavaj och hatt och har ljus slips. Han var på sin tid kyrk- och skolvaktmästare i Kungälv. Mannen på Elis vänstra sida kan vara hans yngre bror.

Tråkigt nog vet jag inte mer om människorna på fotot. Finns det någon bland Inlandets läsare som känner igen någon så skulle jag bli mycket glad om ni hörde av er.

Astrid Svensson

Tel. 0303-54089

Epost:astrid.svensson@home.se

Tilaspriset 2008.

Priset tilldelas i år Lennart Gabrielsson, Bror Hansson och Rune Hasslöf för deras hittills genomförda arbete att samla, dokumentera och publicera viktiga delar av regementets historia under indelningsverkets tid i en serie skrifter.

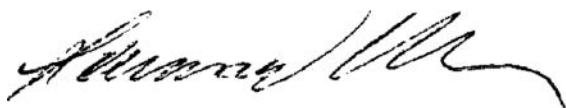
Vi har härigenom erbjudits inte bara lära om regementets öden utan också få en bättre bild av människor knutna till soldattorp och rotar - deras liv i olika skiften av levnadsbanan. Detta har blivit möjligt inte minst tack vare ett omfattande och oegennyttigt arbete nedlagt av många entusiaster med engagemang för Bohus Regemente.

Arbetet präglas av saklighet men är samtidigt lättöläst och medryckande skrivet.

Denna typ av arbete kommer också att vara viktigt för framtida forskare och för alla dem som sysslar med att kartlägga släkter med anknytning till denna del av Sverige.

Det är en glädje för stiftelsen att till Lennart Gabrielsson, Bror Hansson och Rune Hasslöf – som samlande för alla dessa människors arbete - utdela 2008 års Tilaspris om 25 000 kronor.

Stockholm 2008-10-10

Lennart Uller
Ordförande Tilas stiftelse

Styrelsen för Inlands Släktforskare Gratulerar än en gång till utmärkelsen.

www.historiesajten.se

Denna sajt hittade jag på internet för en tid sedan. En mycket bra sådan med många intressanta artiklar om Sverige förr i tiden. Jag rekommenderar ett besök. Efter kontakt med ägaren Nina Ringbom i Visby har jag fått hennes tillåtelse till att publicera två artiklar i tidningen på kommande sidor.

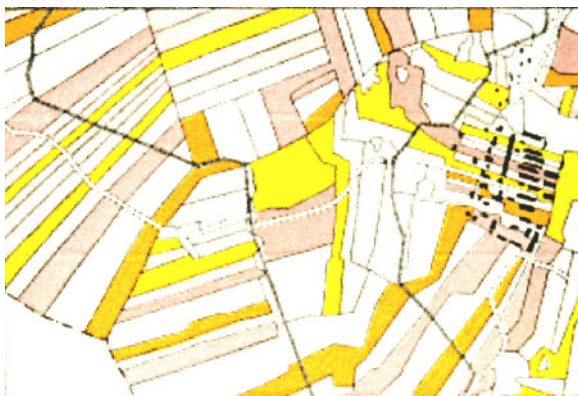
Jan Augustsson

Storskifte/enskifte/laga skifte

Ända sedan Hedenhös hade bönderna bott i byar. Utanför byarna låg deras åkerjordar som var uppdelade i flera fält där varje bonde hade sin del.

Efterhand som folkmängden växte och arvskiften genomfördes blev åkerjorden ännu mera uppdelad vilket i sin tur ledde till att vissa byar kunde ha flera tusen åkerfält och en ensam bonde kunde äga små åkerlappar på uppåt en femtio olika ställen.

Somliga av dessa små tegar kunde vara så små att man kunde samla skörden i förklädet. Dessutom var vissa så små att man inte kunde vända med häst och vagn utan att komma in på grannens fält. Det var även oerhört tidsödande när man skulle plöja, så och skörda och för det mesta var man även tvungen att rätta sig efter sina grannar när arbetet skulle utföras, vilket bestämdes på bystämmorna. Översta bilden visar Kasta by i Vingåkers socken i Södermanlands

län på 1700-talet före laga skifte. Elva gårdar hade då i snitt 22 tegar var.

Enligt 1734 års lag kunde nytt skifte inte äga rum om inte alla jordägarna i byn samtyckte till detta. 1757 kom en förordning som kallades **storskifte** vilket gjorde det möjligt för varje delägare att begära skifte vilket även omfattade de övrigas ägodelter, alltså ett försök att samla ihop böndernas jord till större stycken. Trots detta hade de flesta bönderna fortfarande många åkerlappar var. Gustav IV Adolf kom därför med förordningen om **enskifte** vilket innebar att varje bondes jord om möjligt skulle föras ihop till ett enda stycke.

Under Karl XIV Johans regering kunde skiftet genomföras mera planmässigt. 1827 kom lagen om **laga skifte** men den kom att utföras vid olika tidpunkter runt om i landet. Målsättningen var att varje gård skulle ligga i närheten av ägorna som skulle vara sammanhängande.

När skifte skulle verkställas i en by sändes en lantmätare dit för att mäta upp böndernas jord och fördela den. Det var svårt att göra alla till lags och många som inte förstod sitt eget bästa ville inte veta av något skifte. Ibland sägs det att bönderna var så uppretade på lantmätarna att dessa var tvungna att bära pistol för att skydda sig, Det gick sakta framåt trots allt motstånd och efter att bönderna fått sina ägor samlade i ett eller ett par stycken flyttade de sina hus till sina nya ägor.

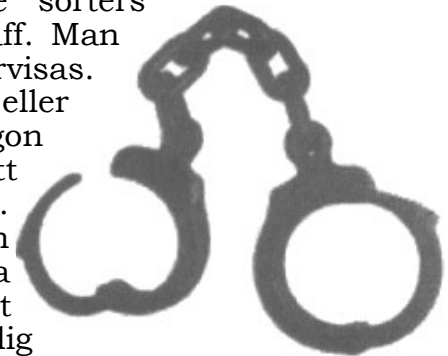

Nedre bilden visar samma socken fast efter skiftet genomförts. Då hade 13 gårdar högst 3 skiften vardera. Det är därför som gårdarna nu för tiden ligger spridda ute på landet och de flesta byar är upplösta. Skiftet fick en genomgripande betydelse för jordbrukets utveckling. När också bönderna kunde sköta sin jord oberoende av varandra blev de också mera intresserade av att förbättra och utöka den genom nyodling.

Brott och straff i gångna tider

av Nina Ringbom

Förr i tiden fanns det egentligen bara tre sorters bestraffningar - böter, dödsstraff och skamstraff. Man kunde också förklaras fredlös eller landsförvisas. Kyrkan kunde också döma till bannlysning eller botgöring, till exempel en lång pilgrimsfärd. Någon *villkorlig dom* fanns dock inte utan begick man ett brott och åkte fast blev man straffad, punkt slut. Kunde man inte betala sina böter fick man "plikta med kroppen", det vill säga man fick ta spöstraff istället. Villkorlig dom infördes först 1906. Fängelser fanns det inte i någon egentlig mening förrän fram på 1800-talet. Det förekom dock ibland att någon blev dömd att sitta en månad eller två i ett torn - på vatten och bröd.

Det fanns många saker man kunde dömas för - saker som vi idag inte ens tänker på, exempelvis kunde man dömas för förolämpningar, **sabbatsbrott** om man hade en handelsbod öppen på helgdagar/söndagar, och "avfall från den rena evangeliska läran" kunde medföra landsförvisning. Straffen skulle vara så pass avskräckande att andra inte skulle göra om samma sak, detta kallades för **androm till varnagel**. Inte heller fanns det *förmildrande omständigheter* som vi har idag, utan stöld var stöld oavsett om du stal av hunger eller inte. För "fjärde resan stöld" (stöld fyra gånger) kunde du bli hängd. Stöld från kyrkor drabbades dubbelt mot vanlig stöld. Man graderade dock brotten, man gjorde till exempel skillnad på mord och dråp, där mord var belagt med det strängaste straffet.

Fram till 1800-talet brukade avrättningar äga rum på offentliga platser och det var i det närmaste feststämning runt händelsen där både kvinnor, barn och ungdomar samlades för att se på. Vid halshuggningar brukade en del människor försöka få tag på lite blod från den avrättade, eftersom man trodde att blod från en avrättad kunde bota "fallandesjuka" (epilepsi).

När **Gustav III** blev kung 1771 fanns det dödsstraff för 68 olika typer av brott. Han strök dock några av dem - bland annat för trolldom, tvegifte, dubbelt hor, och för den som gripits för fjärde resan stöld.

Dulgadråp (dolt dråp)

Om man hittade ett lik utomhus och man inte fick fram mördaren "inom natt och år", så skulle hela häradet ställas till ansvar. De fick då bota för "dulgadråp" som det kallades. Påträffades liket inomhus var det husets ägare som fick bota om inte gärningsmannen hittades. Hälften av bötespengarna tog staten och målsägarna tog den andra hälften.

Själv mord

Att ta självmord var brottsligt och de som gjorde det fick inte begravas på kyrkogården utan grävdes som regel ner på galgbacken. Själv mördarna kallades för **självspillingar** (en som själv förspillt sitt liv). Ändra fram till tidigt 1900-tal betraktades självspillingarna för mördare, eftersom lagen byggde på de 10 budorden från Bibeln som

säger: **Du skall icke döda**, och detta gällde även om man dödade sig själv, man ansågs då för att vara en mördare och som sådan skulle man bestraffas. Eftersom man redan *var* död fick istället *själen och kroppen* ta straffet. För det mesta brändes eller grävdes kroppen ner på galgbacken eller i skogen. Kunde det bevisas att personen som tagit självmord varit psykiskt sjuk kunde de dock ha turen att bli begravd på kyrkogården istället - dock utan klockringning och ibland till och med utan präst, och för det mesta på den norra sidan av kyrkogården som ansågs för den "dåliga sidan".

Utomäktenskapliga förbindelser

En förbindelse mellan två som *inte var gifta*, och som ej stod i "skyld- eller svågerskap" med varandra kallades för "lägersmål" eller "lönskaläge" och var åtalbart fram till 1855. Sådana förhållanden kunde vara svåra att upptäcka - om det inte blev barn av det hela förstås. En förbindelse mellan *en gift och en ogift* kallades för **enkelt hor** och var *bägge gifta* kallades det för **dubbelt hor**. Det sistnämnda drabbades extra hårt och ledde till dödsstraff för båda två. **Blodskam**, eller incest, straffades också med döden, och samma sak var det med **Tidelag** - det vill säga sex med djur. Dessvärre dödades även djuret som blivit utsatt för händelsen eftersom man var rädd för att det skulle bli avkomma, och en avkomma av djur och människa trodde man blev djävulsbarn och därmed en styggelse mot gud som inte kunde tillåtas, därför dödades även djuret som kunde bära på denna styggelse.

Mord, rånmord, mordbrand och barnamord

Många barnamord inträffade säkert efter att en ogift kvinna blivit gravid. Eftersom det var straffbart att ha sex om man inte var gift så är det ganska självklart att kvinnorna måste ha blivit hysteriskt rädda när de upptäckte att de var med barn. De kunde ju bli avrättade för det. Många försökte därför att dölja sin växande mage och födde sedan barnet i "lönndom" för att sedan döda det. Dom blev för det mesta upptäckta vilket ledde till ett säkert dödsstraff. Kvinnor som dömdes för **barnamord** brukade halshuggas och därefter brännas på bål.

Abort och *fosterfördrivning* var också straffbart. Vissa möjligheter till laglig abort kom 1938 och helt fri abort 1975.

Folk som begått "**vanliga mord**" dömdes självklart till döden, liksom de som utförde **rånmord** eller **mordbrand**.

Uppror

Uppror sågs det också allvarligt på, vilket drängarna **Mårten Bengtsson** (24) och **Pehr Ottosson** blev varse. De deltog i ett uppror mot soldatutskrivning i Skåne 1811 och blev för det dömda att *mista höger hand, halshuggas och steglas*.

Husaga, barnaga och bestraffningar

Förr var det föräldrarnas plikt att aga och bestraffa sina barn - till exempel om de svor på en helgdag. Man fick emellertid inte slå dom så mycket att de dog, men OM det ändå skedde så fick man bara bötesstraff. Om däremot barnet slog sina föräldrar kunde de i värsta fall bli dömda till döden.

Husaga var tillåten men man skilde på husaga och misshandel. Det sistnämnda fick inte förekomma - om en man slog sin hustru gul och blå fick han dubbla böter.

Spöstraff, risstraff

Spö- och risstraff, prygel med spö eller ris, var ett ofta förekommande skamstraff i äldre tid. Spöstraff kunde man få för "enklare brott" såsom förolämpningsbrott, sedlighetsförbrytelser eller lättare misshandelsbrott. Hade man fått böter och inte kunde betala dem, kunde man ta spöstraff istället. Män fick högst 40 par spö och kvinnor högst 30 par ris, och man slog mot den nakna kroppen, ryggen. Därav uttrycket hudstrykning, hudflängning. Straffet utfördes vanligen vid skampålen (se bild). Spö- och risstraff avskaffades 1855, men prygel fanns kvar inom fängelser till 1938.

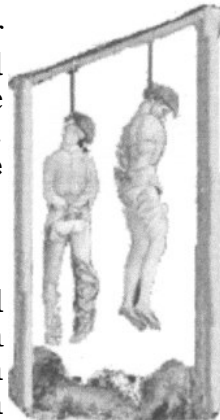
Något liknande var **Kåkstrykning** som brukade bestå av prygel med ris, spö eller knutpiska vid *kåken*, skampålen, som för det mesta stod uppställd på stadens torg, så att alla kunde se på. Ordet "kåkstrykning" lever kvar i *ett kok stryk*. Metoden avskaffades i mitten av 1800-talet.

Gatlopp

Blev man dömd till gatlopp så kunde man aldrig vara säker på att man kom ifrån det med livet i behåll. Det finns exempel på där personer har avlidit av sina skador. Det gick till så att omkring 50 man ställde upp sig i två rader och sedan fick den dömda springa mellan raderna medan männen slog honom med käppar och spön.

Hängning

Tjuvar brukade för det mesta bli hängda, och det här var ett straff som enbart män fick genomgå. Att bli hängd var ett mycket förnedrande avrättningsmetod tyckte man. Hängningarna brukade ske en bit utanför staden. Kvinnor som blivit dömda för stöld blev istället **levande begravda**.

Kölhalning

Om man var ute till sjöss och gjorde sig skyldig till något brott kunde man bli dömd till kölhalning. Då bands den dömd fast i ett rep och sedan drogs han under fartygets köl från den ena sidan av fartyget till den andra. Många dog av den här behandlingen, de drunknade eller blev så illa skurna att de dog av blodförlust. Kölhalning avskaffades 1755.

Fredlös, bannlyst biltog

Om man hade gjort sig skyldig till **urbota brott** kunde man bli fredlös. Med urbota brott menades sådana brott som man ansåg inte kunde sonas med böter. Blev man fredlös i hela landet kallades det för *biltog*. En fredlös stod utanför rätten och samhället och den som slog ihjäl en fredlös straffades därför inte. Att bli fredlös ansågs vara ett av lagens strängaste straff.

Halshuggning

Att bli halshuggen ansågs vara "finare" än att bli hängd. Det fanns två typer av halshuggning - med yxa eller med svärd. Det sistnämnda ansågs dessutom "finare" än med yxa. Adelsmän kunde

kräva att få bli avrättade med svärd istället för med yxa. Ofta blev även handen avhuggen, sedan huvudet och därefter kunde man bli steglåd om det var ett "kvalificerat dödsstraff".

Bränning på bål

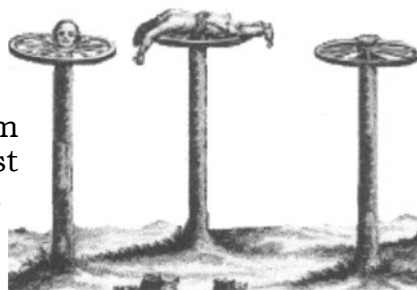
I Sverige var det *mycket* ovanligt att man brändes *levande* på bål. Det vanliga var att man först avrättats genom halshuggning, och sedan brändes. Endast två brott kunde ge den här domen: giftmord och häxeri. Men även då avrättades man för det mesta på något annat sätt först.

Rådbråkning

Detta var ett så kallat "kvalificerat dödsstraff" vilket menades att straffet var särskilt plågsamt och långvarigt. Vid rådbråkning lades de dömda på en bädd av stockar, sedan krossade bödeln med en järnstång eller ett vagnshjul så många ben som möjligt i kroppen utan att de dog. Därefter antingen "flätades" de in i ett stort hjul som därefter sattes upp vågrätt på en påle - till allmän beskådan - eller så halshöggs de. Ursprungligen ingick det i straffet att förbrytaren *skulle* vara vid liv när han fästes vid hjulet, och ofta levde de i flera dagar innan de dog. Längre fram gjorde man ofta slut på lidandet redan när man krossade benen i kroppen genom att trycka in bröstbenet på dem. I Sverige förekom enligt 1734 års lag endast rådbråkning för den som våldfört och dödat en skeppsbruten. Däremot förekom halshuggning och därefter *stegling* för åtskilliga brott. Rådbråkning avskaffades 1835.

Stegling - stegel och hjul

Stegling, även kallat "stegel och hjul" var ett straff som endast män utsattes för. Stegling skedde efter att den dömda avrättats, till skillnad från rådbråkning där dom skulle vara vid liv så länge som möjligt. Personen kunde till exempel först hängas eller halshuggas varpå kroppen styckades upp i olika delar som därpå placerades på stora hjul som sattes upp horisontellt på pålar, som avskräckande exempel. En person som fick genomgå den här avrättningen var till exempel **Gustav III:s** mördare, Anckarström. Metoden användes ända in på 1820-talet men avskaffades 1841.

En person som fick genomgå den här avrättningen var till exempel **Gustav III:s** mördare, Anckarström. Metoden användes ända in på 1820-talet men avskaffades 1841.

Spetsning på påle

Spetsning på påle gick ut på att skära ett snitt i skinnet vid nedre delen av ryggen varefter förbrytaren trädde upp - levande - på en påle som kom ut uppe vid näsan. Därefter sattes pålen ut till allmän beskådan, helst vid en livligt trafikerad väg - *andra till varnagel*. Den här metoden användes ofta på snapphanarna som härjade i Skåne under **Karl XI :s** tid på 1670-talet.

Skarprättare, bödel, mästerman, stupagreve

Bödeln hade, tillsammans med *rackaren* det mest avskydda jobbet i samhället, i alla fall var det så längre tillbaka. Ofta var bödeln själv en dödsdömd som fick behålla livet om han tog på sig att bli bödel. Det var nämligen svårt att hitta någon frivillig till det här jobbet. För att de inte skulle rymma brännmärktes de i pannan - eller så skars öronen av. Då kunde man lätt se att det var en rymling. Även hans fru och barn".

brukade vara utstötta ur samhället, och folk gick hellre stora omvägar än att gå förbi hans hus. Från och med år 1699 blev det dock förbjudet att anställa tidigare brottslingar till bödelyrket, och man försökte på det viset att höja yrkets anseende. I yrket ingick förutom avrättningar även stympningar och spöstraff. Lönen var fast och enligt 1736 års bödeltaxa fick han 5 daler för en halshuggning eller "tungans avskärande", medan öronens avskärande gav 2 daler. För både halshuggning och brännande på bål utbetalades 10 daler. Kåk- och hudstrykning 3 daler, och så vidare.

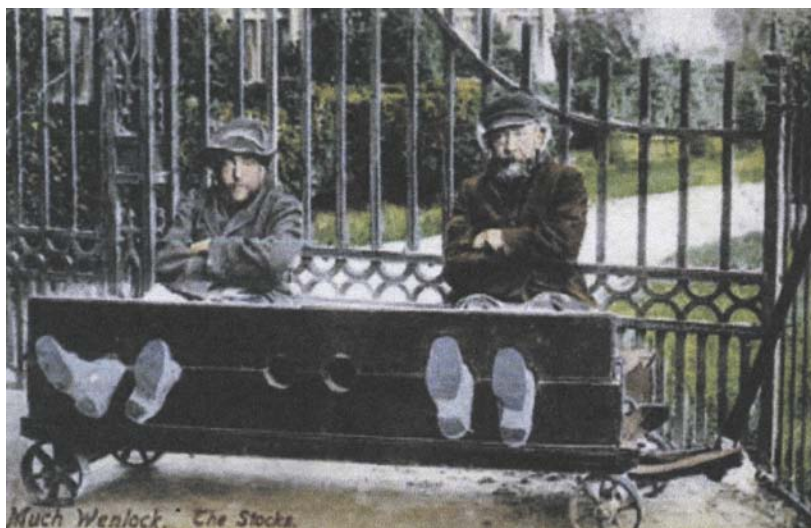
Före en avrättning var det "skick och bruk" att både den dödsdömde och bödeln tog sig ett rejält brännvinsrus. Ofta kom därför den dömde raglande till avrättningen - och bödeln kunde också vara så pass onykter att han fick hugga flera gånger för att klara av jobbet. Ett välkänt sådant fall är när **Konrad Tektor** avrättades på Gotland 1876. Enligt 1686 års kyrkolag var det upp till prästerna att se till att den dömde inte fått FÖR mycket alkohol i sig utan han måste vara så pass nykter att han kunde "*bereda sin själ inför slutet*". Sveriges sista Skarprättare var **Anders Gustaf Dalman** (1848-1920).

Rackare, nattman

Nattmannen - eller det mer bekanta "rackaren" hade samhällets i särklass sämsta jobb. Han var bödelns medhjälpare och som sådan fick han bygga bål, frakta dödsdömda, utföra stegling och rådråkning, gräva ner kroppar med mera. I städerna fick han även tömma latrin, samla in självdöda djur, kastrera och flå djur, men från slutet av 1800-talet övergick hans sysslor främst till att ta vara på döda och herrelösa djur.

Sveriges sista avrättning...

...skedde klockan 08:00 den 23 november 1910 då kyparen *Johan Alfred Andersson-Ander* (37) avrättades med giljotin på Långholmen. Ander var dömd för ett rånmord på en växelkassörska, Anna Viktoria Hellsten, i Stockholm. Det var enda gången som en giljotin användes i Sverige.

Och så säger de att det var bättre förr??

Inlands Släktforskare

Årsmöte 2009

Tisdagen 10 mars kl. 19.00

Plats: Kungälvs församlingshem

Dagordning:

1. Mötets öppnande
2. Val av ordförande för årsmötet
3. Val av sekreterare för årsmötet
4. Mötets stadgeenliga utlysande
5. Fastställande av dagordning
6. Val av justeringsmän
7. Föredragning av verksamhetsberättelsen för 2008
8. Föreningens ekonomi
9. Revisionsberättelsen för 2008
10. Beviljande av styrelsens ansvarsfrihet för år 2008
11. Val av styrelseledamöter och valberedning
12. Verksamhetsplan för 2009
13. Medlemsavgift för år 2010.
14. Övriga frågor
15. Mötets avslutande

Styrelsen

Verksamhetsberättelse 2008.

Styrelsen för Inlands Släktforskare får härmed avge följande verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 2008.

Styrelsen har under året haft fem protokollförda sammanträden.

Föreningen har kompletteringsköpt mer CD-material från Arkiv Digital.

Föreningen har haft ett flertal anbytarträffar både i Prästgårdsladugården i Torsby och i Humlebråten i Ödsmål.

I mars månad hade vi Öppet hus under vårens släktforskardag i Mimers Hus.

2008 års släktforskardagar i augusti var denna gång förlagda till Malmö. Leila Hjärpe var föreningens representant.

6 september hade föreningen en Kick Off dag för släktforskare även detta i Mimers Hus. En aktivitet som markerar starten på släktforskaråret, samt som värvningskampanj.

Under hösten påbörjades ett försök med kvällsöppet några kvällar i Torsby, försöket blev lyckat och kommer att fortsätta under våren 2009.

Höstens medlemsmöte avhölls i Fregatten, Stenungsund där vår medlem Anders Ryberg höll ett föredrag om Arkiv Digital och visade prov på läsbarheten. Detta gav ett stort och positivt gensvar.

Anbytarträff på Akvarellmuseet i Skärhamn tillsammans med Tjörn och Orust släktforskare den 23 november.

Arbetet med vår efterlängtade hemsida påbörjades under hösten.

Medlemsantalet fortsätter att öka, vid årsskiftet var vi 179 medlemmar.

Styrelsen

Verksamhetsplan 2009.

Vår hemsida kommer att starta i slutet av mars månad.

Fortsättningsfotografering av vårt arkiv för inläggning på hemsida/hårddiskar.

Fortsätta kontinuerliga anbytarträffar både i Torsby och Humlebråten.

Fortsätta kompletteringar/inköp av Arkiv Digital's CD-material till våra hårddiskar.

Kvällsöppet 18.00 – 20.00 en kväll i månaden under vår och höst i Torsby.

Deltagande i Förbundets släktforskardagar i Falköping i augusti.

Kick Off för släktforskare i Mimers Hus 5 september.

Arrangera ett höstmöte i Kungälv/Stenungsund.

Gemensam anbytarträff under hösten med Tjörn Orust släktforskare i Fregatten
Inlands släktforskare är arrangör.

Kallelse

till Årsmöte med

Inlands Släktforskare

Tisdag 10 mars kl 19.00

Församlingshemmet, Kungälv

Mittmet busstationen

Föreläsare

Torsten Fritjofsson

Bygden från ovan

Torsby, Lycke & Harestads socknar

Gratis kaffe och smörgås för medlemmar, övriga 30:-

Alla hälsas hjärtligt välkomna

Styrelsen

